

Prensa en galego: entre a caldeirada e o ADN

CAETANO DÍAZ

Director de *Galicia Hoxe*

Podería dicir, e diría verdade, que facer periodismo en galego é chorar, pero non é cousa de espertar o mestre Larra do seu soño eterno e, sobre todo, non lles faría xustiza aos pioneiros, aos proxectos mediáticos que contribuíron a manter vivo o galego como idioma válido para reflectir a realidade, para a análise e para blindar os sinais que nos identifican como pobo.

Os pioneiros, si, non merecen unha mensaxe negativa, non merecen que se despache a pequena grande historia da prensa en galego con saloucos nin chorimicadas. Non o merecen eles nin o merece unha sociedade que ten no seu idioma o mellor aval dun futuro culturalmente rico, que é tanto como dicir un futuro de progreso para o noso país.

Falo hoxe aquí en calidade de director de *Galicia Hoxe*, sen dúbida o proxecto máis ambicioso de defensa do galego feito nunca desde a escrita e que en maio fará os seus primeiros cinco anos de vida. Del lles quero contar o que significa para o Grupo Correo Gallego e para a nova sociedade deste século tan convulso. Pero, antes, debo voltar ás orixes, aos pioneiros, para honrar o legado de dúcias de publicacións, desde *O Tío Marcos da Portela* até *A Nosa Terra*, que alimentaron un abraiante fenómeno de periodismo comarcal con factura galega cento por cento.

Da herdanza deses pioneiros nutríronse *O Correo Galego*, primeiro, e *Galicia Hoxe*, agora, un proxecto ambicioso, un periódico moderno, atrevido, radicalmente comprometido coa información e co país; un diario con vocación de servizo á nosa sociedade. Liberdade, obxectividade, verdade, tolerancia, Galicia. Eis o soño, eis os piares sobre

os que se sostén o edificio de *Galicia Hoxe*, eis as sementes que aventamos desde as nosas páxinas na leira deste terceiro milenio.

Permítanme que bote a vista atrás e que lembre dúas datas que xa están na historia do periodismo galego: aquel 6 de xaneiro de 1994, entrañable día de Reis en que naceu *O Correo Galego*, e o máis próximo 17 de maio de 2003, Día das Letras Galegas que alumou *Galicia Hoxe*, que alardea xa dun balance estatístico contundente: máis de cen mil páxinas editadas na nosa lingua e unha política editorial de potenciación dos suplementos específicos, que cobren todos os días da semana.

O xornal presentouse en sociedade cunha declaración de intencións rotunda: outro estilo de periodismo é posible. Barrera e Rey transmitíronlle graficamente o obxectivo ao equipo de máis de vinte redactores que puxo en marcha o proxecto: hai que trasladar ao papel a sensibilidade con que La 2 empapa os seus telediarios. Así, o de *Galicia Hoxe* quere ser só un periodismo comprometido coa sociedade de que se alimenta e a que serve. Veracidade, pluralidade e defensa do idioma matrio son os tres piares dun produto cun envoltorio moderno e cunha estrutura informativa que bascula sobre os temas sociais (papel da muller, saúde, movementos alternativos, inmigración...) e culturais, pero tamén sobre a ciencia, a tecnoloxía, as novas linguaxes urbanas; un modelo, en definitiva, obsesionado con darlle voz ao cidadán, coa tolerancia, coa curiosidade. Coa comunicación sempre.

É obrigado, pois, que as páxinas que abren o xornal, as de Opinión, reflectan ese espírito. No cadro de columnistas conviven plumas que xa enriqueceron as planas d'O Correo Galego con outras incorporadas expresamente para achegar frescura ao novo proxecto. Entre os analistas exclusivos de *Galicia Hoxe* están Miguel Anxo Fernán-Vello e Marcos Valcárcel, ambos con columna diaria, Pedro Puy, Joaquim Ventura, Pedro Rielo, Avelino Abuín, Manuel Dourado, Rivas Troitiño, Fran P. Lorenzo, Manoel Santos, Alberte Brenlla, Xosé Lois García, Vidal Villaverde, Xavier Castro, Clodio González, Albino Mallo, Laxe Freire, Xosé María Máiz, Plácido Lizancos, Henrique Alvarellos... Son as súas miradas distintas con ollos limpos, achegas plurais a unha sociedade poliédrica.

É imposible entender *Galicia Hoxe* sen o proxecto que Barrera e Rey puxeron a andar o 6 de xaneiro de 1994. Tiña que ser un Día de Reis. *O Correo Galego* vía a luz para converterse na iniciativa de Editorial Compostela que con máis intensidade conectou a longa historia do grupo mediático capitalino cos sinais de identidade máis puros de Galicia. *O Correo* naceu, agora pódese dicir, a pesar de. Outras iniciativas aspiraban á gloria e, quizais, ás presuntamente substanciosas axudas da Xunta.

Barrera e Rey, editor e director, puxeron a andar un diario sen padriños que superou o ninguneo inicial das institucións, a negativa de subvencións durante o primeiro ano, a escaseza de apoios sempre; un diario que dinamitou tópicos ao publicar no idioma matrio noticias de toda índole e non só de cultura, o oasis natural histórico da nosa lingua; un diario recoñecido ano tras ano polos equipos de investigación da USC como o medio que máis espazo lle dedicou nas súas páxinas á cultura, cunha diferenza abrumadora sobre o resto de medios; un diario que soubo crear un equipo estable de filólogos tradutores, lingüistas que tamén fan posible o *Galicia Hoxe* –agora coa axuda dun tradutor informático– e que non só revisan textos, senón que desenvolven un labor fundamental de asesoría de estilo para garantir un galego de calidade máxima.

Nace entón *Galicia Hoxe* como a evolución lóxica d’*O Correo Galego*, unha experiencia enriquecedora que o grupo mediático con sede en Compostela mantivo durante case dez anos. Nun paso cara adiante, o novo xornal amplía o número de páxinas, crea un suplemento para cada día da semana, oferta única nestes momentos na prensa do noso país, e –sen deixar de mirar ao lonxe con vocación plenamente galega– pon a andar a súa edición dixital propia.

Sen perder a perspectiva histórica, consciente da súa débeda c’*O Correo*, o novo xornal solta amarras con respecto a *El Correo Gallego*, buque insignia do grupo, para reflectir a información con outros ollos. Así, as páxinas de *Galicia Hoxe* ven a luz cada día coa vocación de ter identidade de seu, de lles achegaren aos lectores temas propios e de trataren con autonomía a actualidade para presentala cunha personalidade propia e marcadamente galega.

A maquetación creada por Ferrán Grau e Carlos Giordano, dous prestixiosos deseñadores, é o primeiro que contribúe a que os temas aparezan dun xeito directo e contundente, cunha presentación que permite a lectura rápida e o acceso fácil aos detalles, cun xeneroso espazo destinado a ofrecer unha coidada información gráfica.

Tamén a organización da información dá unha reviravolta co obxectivo de enfocar a actualidade e diseccionala para aproximala máis ao lector. O periódico opta por unha distribución temática que nos permite mirar de preto, pero tamén ao lonxe, sempre desde uns sinais de identidade absolutamente galegos.

A outra columna que vertebra a oferta informativa do xornal é Maré, con nove planas diarias para pulsar todas as inquedanzas, desde a máis tradicional á máis vangardista, e articular a maior oferta cultural diaria da prensa galega, presentada con orixinalidade

e tratada con espírito plural. *Galicia Hoxe* reforza a súa oferta informativa cun suplemento cada día da semana.

Tamén desde o 17 de maio de 2003 os lectores teñen ao seu dispor o sitio www.galicia-hoxe.com cos contidos da versión en papel do xornal. A información actualízase en función dos acontecementos. Hai algunhas canles compartidas con *El Correo Gallego*, especialmente de servizos, que ofrecen información de empresas galegas ou de concellos. Un dos obxectivos principais, ademais de dar información, emitir opinión sobre o día a día ou ofrecer servizos, é chegar a interactuar cos lectores desde Galicia e en galego.

Todo isto non outra cousa é que periodismo en galego. Posible, quero subliñalo, grazas ao risco asumido desde un grupo mediático privado máis que polo apoio da Administración autonómica. E tampouco aquí quero caer na chorimicada, malia que sen a implicación decidida dos poderes públicos na construción dun espazo galego de comunicación será case imposible para o noso periodismo competir na que o profesor Xosé López, ex-decano da Facultade de Ciencias da Comunicación da USC, define como a carreira por recuperar o xornalismo de calidade, a capacidade de innovación constante, unha maior comunicación coas demandas da sociedade e, en definitiva, o asentamento de periódicos en que se ofrezca rendibilidade social e económica.

Dinos o profesor López García no seu estudo sobre a prensa diaria en Galicia que os novos xornais, *Galicia Hoxe* é o máis novo de todos, atopan moitas dificultades para sobreviviren en mercados moi disputados, onde os lectores só cambian cando reciben a oferta dun produto diferente con garantías de mellores propostas informativas. Son moitas as voces que insisten na necesidade de introducir cambios para vencer os novos desafíos dos diarios, que lle deben facer fronte á perda de lectores mozos e que corren o risco de quedar condenados a sobreviviren en guetos minoritarios.

Desde distintos foros xorden propostas para a reflexión, pero moi poucas orientacións precisas para emprender o cambio que nos permita ensamblarnos na sociedade da información e, no noso caso, crear ese imprescindible espazo galego de comunicación. Non é doado ofrecer receitas, pero coincido co amigo ex-decano na necesidade de actualizar os contidos, a súa distribución en seccións, a presentación, a propia escrita; en que hai que reordenar os sistemas de produción e en que hai que renovar a xestión; tamén en que é necesario ofrecer produtos claramente alternativos aos da competencia, de maior calidade, para conseguir aumentar as vendas.

Como non vou coincidir se eses son os alicerces de *Galicia Hoxe*, que aposta por encarar os desafíos da comunicación con temperanza, compromiso e honestidade?

Pois ben, con temperanza, compromiso e honestidade, paréceme que é o momento –tamén no planeta mediático os tempos son chegados, meus amigos– de resucitar o espírito do New Deal de Franklin Delano Roosevelt para propoñerlle ao Goberno bipartito que preside o socialista Pérez Touriño unha acción que ten tanto de valente canto de imprescindible: un contrato co galego. Si, señoras e señores, un contrato co galego que lles garanta un futuro aos medios escritos na lingua matria (o audiovisual xa ten arranxado o apoio xeneroso da Administración, e paréceme ben); un contrato co galego que permita a entrada nos colexios do noso país dos periódicos editados no noso idioma para crear unha masa de lectores críticos, de mozos ben informados; un contrato co galego que converta a nosa escrita en patrimonio do país, en especie protexida, para nos entendermos; un contrato co galego que active mecanismos de discriminación positiva a favor das empresas que arriscan, e moito, para manteren viva unha aposta informativa *made in Galicia*.

Estou a falar de cartos, claro que si, pero non só. Estou a propor unha nova política de comunicación que finquite os tempos da caldeirada para todos e que lle inxecte en vea á sociedade galega o mellor, o principal do seu ADN: a lingua. Cando falou por vez primeira en galego diante do Comité das Rexións, un importante organismo da Unión Europea, aló, en Bruxelas, Emilio Pérez Touriño tivo o acerto de identificar o galego como o ADN do noso pobo. A min alegroume especialmente, porque meses antes *Galicia Hoxe* xa identificaba na súa portada, a cinco columnas, o galego co ADN deste país noso.

Todos os indicadores iluminan unha sociedade especialmente complexa, cunha realidade móbil coma un tornado na que os cidadáns teñen –e cito outra vez a Xosé López na súa obra *Desafíos da comunicación local*– dereito a informar, a informarse e a seren informados nos ámbitos locais, nos lugares onde residen habitualmente e onde desenvolven unha parte moi importante da súa actividade. Na vida cotiá existe unha dialéctica local-global en que o próximo xoga un papel importante e que conforma un novo estadio, o global, en que moitos acontecementos xa son locais e globais simultaneamente.

Pois ben, no medio e medio deste complicado escenario debe intentar sobrevivir o periodismo escrito en galego, debe intentar sobrevivir *Galicia Hoxe*, na actualidade o único diario que se edita no noso idioma. Non é que nos sintamos orfos, en absoluto; é, si, que cremos na bondade dese aínda inexistente espazo galego de comunicación, como cremos nos beneficios da competencia. Gústanos sermos pioneiros, pero entendemos que non son boas para a sociedade as aventuras prolongadas dos navegantes solitarios.

Por iso lanzo a proposta do contrato co galego que permita negociar con transparencia e responsabilidade un modelo de axudas públicas aos periódicos en galego. Cartos, claro que si, pero non só, insisto. Miramos con envexa cara aos modelos catalán e vasco, con centos de millóns de euros destinados a proxectos mediáticos que blinden as súas respectivas linguas. Aquí, un proxecto da calidade de *Galicia Hoxe* é despachado pola Xunta con menos de un millón de euros, e non se nos ocorre queixarnos, sobre todo logo dos anos de castigo, primeiro, e penuria de axudas, sempre, que resumen a década prodixiosa d'*O Correo Galego*.

Se o Goberno do presidente Touriño quere de verdade eliminar do menú a caldeirada na que as mellores talladas das subvencións ao galego van parar a empresas que o tratan como idioma residual, debe comezar a negociar cos grupos mediáticos o contrato co galego e debe instrumentar canles imaxinativas para que os cidadáns do século XXI traballen desde as escolas con información que protexa e potencie o seu ADN como pobo, o seu principal sinal de identidade.

Eis os dous piares do noso New Deal, do programa de reactivación do galego desde o planeta mediático, desde a escrita, con cartos públicos e privados, con ideas públicas e privadas que nos axuden a construír unha nova sociedade do benestar.

A proposta, en definitiva, consiste en activar a discriminación positiva para redistribuír as axudas públicas con criterios de defensa dos sinais máis singulares da sociedade galega e de respecto escrupuloso á política editorial dos medios. Ao tempo, será imprescindible poñer en valor o noso idioma como ferramenta válida para interactuar nesta sociedade global, na que o próximo e o afastado se mesturan e abren as fronteiras de territorios que piden a berros exploradores atrevidos e clarividentes.

Á fin, cando falamos de periodismo en galego estamos a falar de política. De que, se non? Serve perfectamente para o noso idioma a advertencia nun editorial d'*A Trabe de Ouro*, revista de referencia da nosa cultura, de que o futuro das linguas da Unión Europea dependerá da sorte das comunidades que as falan. Soamente na medida en que esas comunidades posúan capacidade para decidiren sobre o seu futuro, este escribírase nas súas linguas. Outramente, en poucas xeracións, estas serán restos do que un día foi a diversidade cultural, nacional e lingüística europea.

Aínda é tempo de invertir a tendencia e o contrato co galego é o instrumento. Se os datos do Mapa Sociolingüístico de Galicia seguen a ser válidos, o 10,6 por cento da poboación só fala castelán, o 20,8 por cento usa máis o castelán, o 29,9 por cento emprega máis o galego e o 38,7 por cento só se expresa en galego, entón algo estamos

a facer mal, rematadamente mal, cando no 2003, á volta da esquina, a media do uso do galego nos diarios do país estaba nun raquítico 6,86 por cento, sen achegarse sequer ao humilde teito do dez por cento.

Touriño ten na súa man reconverterse no Roosevelt do século XXI para que cando nos fagamos a pregunta clave, a nai de todas as preguntas, sobrevivirá o periodismo en galego?, saibamos que a resposta só pode ser si, unha e mil veces si. Desde a independencia e a liberdade de información e de opinión, fai falla dicilo?, é a hora do contrato co galego, a semente dunha sociedade mellor informada, orgullosa do seu ADN, dona do seu destino nesta nación de nacións á que lle queremos seguir chamando España.